

Suomen kielen *elki*-sanue¹

Elki-sanue ei nykyisessä kirjakielessämme ole kovinkaan yleinen. Useimmin esiintyvät substantiivit *elje* ja *elki*, jotka ovat jokseenkin toistensa synonyymeja ja merkitsevät 'pahaa tapaa t. aietta t. tekoa, kujetta, kepposta, konnantyötä, koiruutta; erikoista tapaa (varsinkin pahennusta herättävää), luonteelle ominaista piirrettä, oikkua'. Tavallisesti nämä substantiivit esiintyvät monikollisina: *elkeet*, *eljet*. Usein esiintyviä nykykielessämme ovat myös adjektiivit *pahanelkinen* ja *häijynelkinen* 'ilkeä, häijy, pahankurinen'.

Nykyistä käytäntöä valaissevat seuraavat Nykysuomen sanakirjasta (= NS) poimitut esimerkit: "Häijyt, katalat, pahat, rumat *elkeet*. Vainolaisten *elkeet*. Konnan, noitien, paholaisten *elkeet*. Hän on heittänyt entiset *elkeensä*. *Pahanelkinen* ihminen."

Yleisesti tarkastellen *elki*-sanue on kielessämme negatiivisesti värittynyt, ts. siihen kuuluvia sanoja ja sanontoja käytetään useimmiten jonkin huonon t. vastenmielisen ominaisuuden, teon t. toiminnan kuvaamiseen.

1. *Elki*-sanueen esiintymisestä vanhoissa sanakirjoissa

SCHRODERUKSEN sanakirjasta (1637) *elki*-sanue puuttuu kokonaan. JUSLENIUKSEN sanakirjassa (1745) esiintyvät substantiivi *elki*, *eljen* 'indoles, mos; kynne, sed' ja adjektiivi *elkinen*, *elkisen* 'indole, moribus praeditus; af sädant kynne' ynnä lisäksi *elkiwallainen* 'effrenus; osedig, sielfzwäldig', *elkiwallaisus* 'effrenatio, nequitia; sielfzwäld' ja *elkiwallaisesti* 'effrenate; sielfzwäldigt'.

GANANDER (käsikirjoitus 1787) mainitsee sanat *elki*, *elkiä*, *elkiästi*;

¹ Kirjoitus perustuu tekijän laajempaan tutkielmaan "Elki- ja ilkeä-sanueet suomen kielessä" (v. 1962), jota käsikirjoituksena säilytetään Turun Yliopiston suomen kielen laitoksessa.

pahan t. häjyn elkinen ja edelleen elki-paha, elkiwalda, elkiwallainen, elkiwallaisesti, elkiwallaisuus sekä niiden käytöstä mm. seuraavat esimerkit: "Emän *Eljet* Tyttäreellä, pojalla isänsä asumat. Emännällä' on *Eljet* kolmet. Oudot onnen *Eljet*. *Ellet* ilkiät, juonet julmat. Ilkiät ihmisen *eliet* - l. lihalliset lijkutuxet. Me olemme *elkiüt* ja kijttämättömät ihmiset. Itze naiwat *Elkiwallat*. *Elkiwaldaisesti* syndiä tehdä kjeltään. Ej hän hänen *elkiwallaisuttansa* sallinut."

RENNALLIN sanakirjassa (1826) on mm. *elki*, *eljen* tav. mon. *eljet* 'mores inveterati, vivendi modus, ingenium naturae max. malum; Laune' ja *elki-walta* 'licentia', *elki-paha* 'valde malitiosus l. pravus' sekä lisäksi *elkiä* '(male) moratus, ingenii mali; launig, übellaunig', *pahan elkiä* 'male moratus, indolis pravae; ungesittet', *pahan elkinen* 'der übellaunig ist' ja *elkiästi* 'malitiose, turpiter'.

HELENIUKSEN sanakirja (1838) esittää seuraavat: *elje*, *elken*; *elki*, *eljen*, mon. *eljet* 'vana, lynne'; *elkiwalda* ja *elkiwaldainen*; *elkiä*, *elkinen* 'illa sinnad'; *pahan elkiä* t. *elkinen* 'elak, stygg' ja *elkiästi* 'illa, styggt, nedrigt, (lägt)'.

Elki-sanue esiintyy sitten melko laajana esim. WALLININ, EURÉNIN ja AHLMANIN sanakirjoissa. EURÉN (1860) mainitsee mm. verbit *ellentää*, *elkentää* 'begripa'.

LÖNNROT käsittelee sanakirjassaan *elki*-sanuetta jo varsin laajasti. *Elki*, *eljen* hän selittää 1. 'sinnesart, lynne, sed, vana; egensinne, nyck, kynne, okynne, upptåg' ja 2. '= ilki'. Hän esittää myös synonyymiparit *elkeys* = *ilkeys* ja *elkeä* = *ilkeä*. Tämän lisäksi Lönnrot mainitsee mm. verbit *eljehtää* 'ha skälmstycken l. upptåg för sig' ja *eljentää* l. *elkentää* l. *ellentää* 'inse, fatta, förstå, begripa'. Hänellä on esimerkkilauseena: "Mies saapi nyt *eljentää*, mutta lapsi vielä häiretköön 'en man måste nu finna sig, men ett barn må ännu vara rådvill'."

2. Vanhan kirjakielen ja kansanrunouden edustus²

Vanhasta kirjakiielestä löytyy runsaasti esimerkkejä *elki*-sanueen käytöstä. Näissä esiintyvät ensinnäkin substantiivi *elki* ja yhdyssanat *pahanelkisyyys* sekä *elkivalta*, *elkivaltainen*, *elkivaltaisuus*. *Elkiä*-

² Esimerkkiaineisto on kerätty toisaalta alkuperäisistä lähteistä, toisaalta Tutkimuslaitos "Suomen suvun" kokoelmista. Mikäli jälkimmäisessä tapauksessa poiminnon lähdeviitteessä ei ole esiintynyt sivunumeroa, se myös tämän kirjoitelman asianomaisesta kohdasta puuttuu.

adjektiivi on harvinaisehko, mutta sen sijaan hyvin lukuisissa poiminnossa esiintyvät jokseenkin sen synonyymeina *pahanelkinen*, *häijynelkinen*, *sen elkinen*. Kansanrunouden esimerkit rajoittuvat yksistään *elki*-substantiiviin.

elki

Ensimmäisessä poiminnossa, joka on peräisin Agricolan tekstistä, *elki*-sanana voi katsoa merkitsevän lähinnä '(ilkeää, paha) aietta t. juonta', mahdollisesti myös 'neuvoa': "HERRA, sine cuulet heiden pilcans, ja caiki heiden aijattoxens minua watan, Minun watanseisoia-dhen hwlet, ia heiden *elghiens* minua watan iocapäijue." (Mikael Agricolan teokset = Agr. I s. 175, Jer. val. 3: 61—62.) Myöhempien raamatuntekstien vastaavassa kohdassa esiintyy *neuvo* t. *aie*.

Seuraavissa vanhan kirjakielen esimerkeissä *elki*-sanana merkitys on 'pahuus, häijyys; ilkityö, kuri, juoni': "Cuin kirjain sias pidhetän, / Cortid, corghot, mailman *eljed*." (Hemminki Maskulainen, Vanhain Suomen maan Pijspain ja Kircon Esimiesten Latinan kielised laulud, 1616, s. 111.); "Näistä me näemme Perkelen pahat juonet ja *eliet*, — — —." (Laurentius Petri, Christillinen Saarna Engeleistä, 1670.); "Tohdimme kyllä ylpiästi nijtä öykätä ja kerscata, ettei ne ole pahat juonet ja häijyt *eljet*, — — —." (Jaakko Raumannus, D. Martinus Lutheruxen Catechismus, Se Suurembi, 1674, s. 105.); "— — —, mutta myös caickinaisilla häijyillä *eljillä* ja juonilla, sitä yxiwacaista Yhteistä Cansaa siehen samaan (vihollisten suojelemiseen) yllyttävät." (Grottenfelt, Suomenkielisiä historiallisia asiakirjoja s. 156.)

Kaikissa edellä esitetyissä vanhan kirjakielen esimerkeissä *elki*-sanana on käytetty monikollisena. Kansanrunouden poiminnossa on yksi, jossa esiintyy *elki*-sanana yksikkö. Sanan merkitys on kaikissa 'paha, häpeällinen teko, ilkityö', jopa voidaan ajatella sen merkitsevän 'syntiä'. "Iteppäs lienet Herra Jesus, / Kus miun *elkeni* sanelit." (Suomen Kansan Vanhat Runot = SKVR IX₁ s. 55.); "Ellen *elkes* sanele." (SKVR IX₁ s. 131.); "Anna mennä muille maille / *elkeänsä* piilomahan, / töitänsä häpelemään." (SKVR X₂.)

elkivalta, -valtainen, -valtaisuus

Substantiivi *elkivalta* esiintyy seuraavissa 1600-luvulta peräisin olevissa poiminnossa merkityksessä 'pahuus, häijyys, ilkeys, elkivalta,

ilkimielisyys': "— — —, waicka se Pawin willityxellä ja *elkiwallalla* oli täytetty;" (Kireko-Laki Ja Ordningi, suom. 1688; Agricolasta Juteiniin s. 180.); "Ja perustetut Caupungit, / Alas sai *elkiwalda*." (Historiallinen arkkipiiri 1600-l. lop.; Vir. 1935, s. 387.)

Edellisestä johdettu adjektiivi *elkivaltainen* 'paha, häijy, huono, ilkeä, ilkivaltainen' ja substantiivi *elkivaltaisuus* 'pahuus, häijyys, ilkeys, ilkivaltaisuus' esiintyvät vanhassa kirjakeleessä melko yleisesti. Esimm. "Pinehas se *elkiwaldainen*, hirmuisel surmal sodas teloitettija, — — —" (A. M. Paccaleni, Cantio Cygnea, 1667.); "Jos myös jocu Cruunun-Palwelia löytäisin nijn *elkiwallaisexi*, että hän annais ylitzenuhua itzensä, — — —." (Cuning:sen Maij:tin Armollinen Asetus, Arpain uloslähettämistä ja candamisesta ymbärinsä Maacundia. Annettu 1743, Präntätty 1756.); "Taicka ylpeydest, costonpyynöst, ja *elkiwallaisudest*, ilman yhtään tarwetta andawat itzens tappeluxijn, campauxijn, ja muihin waaroin, joista he kyllä hywin saisit poisolla." (Abraham Ikalensis, Christillinen Rwmijn Saarna, Ylitze Sen Cunniallisen ja Hywinoppeneen Her Johannexen Matthiae Collinuxen, 1671.); "Monen Synnin muisto cauhista minua, cuin hili-mättömäs nuoruden *Elkiwallaisudesa* tehnyt olen." (Gabr. I. Tamelinus, D. Johan Gerhardin — — Pyhät Tutkistelemukset, 1688.)

elkiä

Elkiä-adjektiivi esiintyy yhdessä Raumannuksen tekstin esimerkissä yhdyssanassa *pahanelkiä*, jonka merkitys on 'paha, häijy; rikkonut, syntinen; ilkeä, ilkimielinen': "— — — emme näitä saarna Christityille, waan caickein enimän *pahanelkijlle*, joille Duomari, Wahtimies ja Böweli saarnaman pitäis." (Jaakko Raumannus, mt.). Tämän lisäksi *elkiä* esiintyy kahdessa 1700-luvun esimerkissä 'pahan, huonon, ilkeän' merkityksessä: "Jollet sinä nyt, rakas sielu! tahdo, että minun pitä hylkämän sinua, nijnkuin yhtä *elkiätä* ja uskotoinda porttoa, nijn sinun pitä lakkaman sijtä hulludesta." (I. Grape — Joh. Qvirsfeld, Taiwallinen Yrttitarhan-Seura, 1779, s. 311.); "Ajattele ainoastans, kuinga *elkiästi* ja häpiällisesti sinä olet usiasti minun Pyhää Nimee, JESUS, maininut." (Ibid. s. 320.)

elkinen, -elkisyys

Adjektiivi *elkinen* esiintyy vanhassa kirjakeleessä hyvin usein. Sitä ei kuitenkaan käytetä yksinään, vaan yhdyssanan tai vakiintu-

neen sanaparin jälkiosana: *paha(n)elkinen* (*pahan elkinen*), *häijynelkinen* (*häijyn elkinen*), *sen elkinen*.

Useimmiten vanha kirjakieli käyttää *paha(n)elkinen*-adjektiivia tarkoittamassa 'pahaa, häijyä, huonoa, syntistä, pahanilkistä, ilkeää'. Jo Agricolan teksteissä tämä adjektiivi esiintyy monta kertaa, esim. "Auta, ette me, aijna walwoijsim, ia henen *paha elkiset* neuuons caualat aijatovens, petteweijset aijwotuxens, ia couekuns, ia moniharaijset constins, wisusta cawattaijsim." (Agr. I ss. 489—490); "Sille nin quin Perkele caualuxella Inhimisen petti ia cadotuxeen saattoi Nin Jumala taas tachtoi sen *pahanelkisen* constin caualuxila tacaperin aia." (Agr. II s. 9); "He tichterauat Coirutta, ia sala sen piteuet, he ouat *pahaelkiset* ia piteuet caualat Joonet." (Agr. III s. 299).

Pahanelkinen esiintyy myös useissa 1600- ja 1700-luvuilta peräisin olevissa esimerkkipoiminnoissa: "— — — me olem ollet syndiset, wäärintekiät, *pahan elkiset*, Jumalattomat, — — —." (J. P. Finno, Yxi wähä Rucous Kiria, 1583, s. 153.); "Näin nämät *pahanelkiset* ia Vlocoullatut Phariseuxet pilcavat ia panettelevat meidän HERRA JESUSTA Christusta, ia — — —." (Erik Sorolainen, Postilla II s. 895.); "Sillä wijsaus on parembi cuin harnisca, waan *pahanelkinen* turmele paljo hywä." (Biblia 1642, Saarn. 9: 18); "— — — Sijnä lulos että heidän cummingin sitä wiatoinda JESUSTA, ennen piti tahtoman päästä, cuin sitä *pahanelkistä*, ja julkista Murhajata Barrabast; — — —." (Abraham Ikalensis, JESUXEN Christuxen Meidän ainoan wälimiehem Kärsimisen historia, 1659, ss. 108—109.); "— — — Minä wastaisin: sinä *pahanelkinen*, ei tämä tusca wielä mitän ole sen tusean suhten cuin Helwetisä sinun päälles warto." (Abraham Achrenius, Hengelliset Historiat 1761, s. 121).

Häijynelkistä käytetään vanhassa kirjakielessä *pahanelkisen* synonyymina, ja senkin merkityksiä ovat siis 'paha, häijy, huono, pahanilkinen, ilkeä'. Esimerkkejä on kuitenkin suhteellisen niukasti: "Sangen harwoin se tapahtu, että sencaldaiset *häijyn elkiset* Ihmiset oikian ja hywän Cuoleman saawat: — — —." (Jaakko Raumannus, mt. s. 60); "Sillä eij hän tahdo yhtän Tyranni ja *häijyn elkistä* täsä wirasa pitä, — — —." (Ibid. s. 68); "Muutamilda Jumalattomild ja *häijynelkisild* Ihmisildä." (Kireko-Laki Ja Ordningi, 1688, s. 157).

Sen elkinen näyttää rajoittuneen ensi sijassa lakikieleen, koskapa kaikki poiminnot ovat peräisin lakitekstien suomennoksista. Seuraa-

vissa esimerkeissä tämän ilmauksen lähin vastine olisi ehkä 'sen kaltainen, sellainen'. Joka tapauksessa tähänkin useimmiten liittyy jotakin huonoa, pahaa, ilkeätä, vastenmielistä. "Joca sen caldaisia miehiä (murhaajia yms.) huonesens otta, holhoapi eli koriapi tietäns eli tahdhollans, olkan se nijn hÿuä, quin nekin, *sen elkitzet* cutzutan Metzä warkaxi eli Meri Rööuärixi." (Martin maanlainsuomennos; Suomen kielen muistomerkkejä = SKM II s. 134); "Noitu mies miehen eli waimon, waimo waimon taieka miehen, nijn että mies eli nainen sijtä cuoleman saapi: Mistatacan hengensä *sen elkisestä* pahasta työstä." (Kollanius, SKM III, 1 ss. 184—185); "Soima mies toiselle *sen elkistä* työtä, Nijn pitä hänellä siehen, cahdhen miehen tohdhistoxen oleman." (Kollanius, SKM III, 2 s. 456).

Vanhasta kirjakielestä esitettäköön vielä pari esimerkkiä, joissa esiintyy substantiivi *pahanelkisyyys* 'ilkeys, ilkivaltaisuus, pahanilkiisyys, ilkivaltaisuus': "Silmät catzocon senpälle jotas puhuttelet, mutta lembiät ja yxikertaiset, eij häpemättömyttä eli *pahanelkisyyttä* osotawaiset." (Erasmus Roterodamus, Cullainen Kiria Nuorucaisten Tapain Sijwollisudest, suom. 1670, s. 178); "Jos jocu täysikäinen ylösotta, muutta eli poisheittä pyykit ja rajakiwet, eli muut eroitusmerkit, *pahanelkisyydestä* eli itzewaldaisudesta; oleon cahdenkymmenen talarin sacon alainen." (Ruotzin Waldacunnan Laki 1734, Präntijn annettu 1759, s. 68).

Edellä käsitellystä vanhan kirjakielen edustuksesta voi todeta, että varsinkin substantiivien *elje* ja *elki* sekä adjektiivien *pahanelkinen*, *häijynelkinen* ja *sen elkinen* käytöstä esimerkkejä on runsaasti. Useimmiten nämä kaikki tarkoittavat jotakin negatiivista asiaa t. ominaisuutta.

3. *Elki-sanueen esiintymisestä nykyisessä kirjakielessä ja murteissa*³

Nykyisessä kirjakielessämme *elki*-sanueen käyttöä ei voi pitää kovin yleisenä. Kuitenkin NS mainitsee substantiivit *elje* ja *elki* sekä adjektiivin *-elkinen*.

³ Murre-esimerkit on kerätty etupäässä Turun Yliopiston suomen kielen laitoksessa olevista Sanakirjasäätiön kokoelmien mikrofilmijäljennöksistä. Esimerkit on asetettu keruupiiri järjestykseen ja niiden tarkekirjoitusta on karkeistettu. Pitäjännimistä on käytetty Vir. 1950 ss. 427—428 julkaistuja lyhenteitä.

Suomen murteissa *elki*-sanueen piiriin kuuluvia ilmauksia käytetään suhteellisen runsaasti. Murteissa esiintyviä substantiiveja ovat ensinnäkin *elje*, *elki* ja *elju* sekä lisäksi *eljuttelija*, *elkimaakari*, *eljutteleminen* ja *elkisyys*. Murteiden käyttämiä adjektiiveja taas ovat *eljellinen*, *eljekäs*, *eljuinen* ja lisäksi karitiiviadjektiivi *eljetön* sekä poss. adj. *-elkinen*. Näiden lisäksi murteissamme esiintyvät vielä adverbi *elko* (vain yksi esimerkki) sekä verbi *eljutella*.

elje, elki

Sekä kirjakeleessä että varsinkin murteissa nämä sanat esiintyvät usein toistensa synonyymeina, joten on aiheellista käsitellä niitä tässäkin yhdessä. Tavallisimmin käytetään monikollista muotoa *elkeet* t. (harv.) *elje(e)t*.

NS selittää substantiivin *elje* (tav. mon.) kahdella tavoin: 1. 'paha tapa t. aie t. teko, kuje, ilve, juoni, metku, kepponen, konnantyö, konnankoukku, koiruus', esimm. "Häijyt, katalat, pahat, rumat *elkeet*. Vainolaisten *elkeet*. He tunsivat raudan tavat sekä teräksen luonnon ja *elkeet*. (Paulah.)"; 2. 'ele', esimm. "— — naurahi pilkkailevin *elkein*. (Alkio); — — kotona sitten kysyivät nauravin *elkein*, että mikäs tuollakaan on vikana. (Seppänen)"

Elki-substantiivin NS selittää seuraavasti: 'erikoinen t. huomiota kiinnittävä tapa t. temppu, vars. pahennusta herättävä, elje'. Esimm. "Emän *eljet* tyttärellä. (SL); Oli hällä toki *elki* pieni, / tapa urohien muiden mukaan: / Pyhäsilta pesällistä kaksi / poltti lehteä hän venäläistä. (Kivi); Sinä peijooni! aina valmis *koiranelkiin*. (Kivi); Lie-net itse Herra Jeesus, / kun mun *elkeni* sanelit. (Kant.)"

Murteissa *elje* ja *elki* esiintyvät yleensä monikollisina, samaa merkityksinä. Ensinnä käsitellään ryhmä, jossa sanan merkitys on 'paha tapa, aie t. teko; kuje, ilve, juoni, metku, kepponen, konnantyö, koiruus'. Esimm. "Aatu meni pahoil *eljillään* ja pani tupakkii muorin kaffepannuun, ku muori oli ulkona" (Viht); "Tee *elkiä* elläisäs (jaka kurejansa), siitä miestä mainitaan" (MetM); "Oli sillä *elkeet*, kun vei viilin kuoret pöyale ja piimän söi ite" (Kih); "Sillä on niin pahat *elkeet* (t. *eljeet*) ja meininkit" (Hat); "Se toisten renki ei osa muuta tehlä, kun näytellä niit *elkiäh*" (Eli); "Mutta hetpää alako markkinaruuna *elkijjää* ja konstijaa näötelä ku uutee paekkaa joutu, vaekka markkinoela olj olla nii laohkee loatujne" (RanS); "Sill on aina sellaaasia *elekehii*" (Jal).

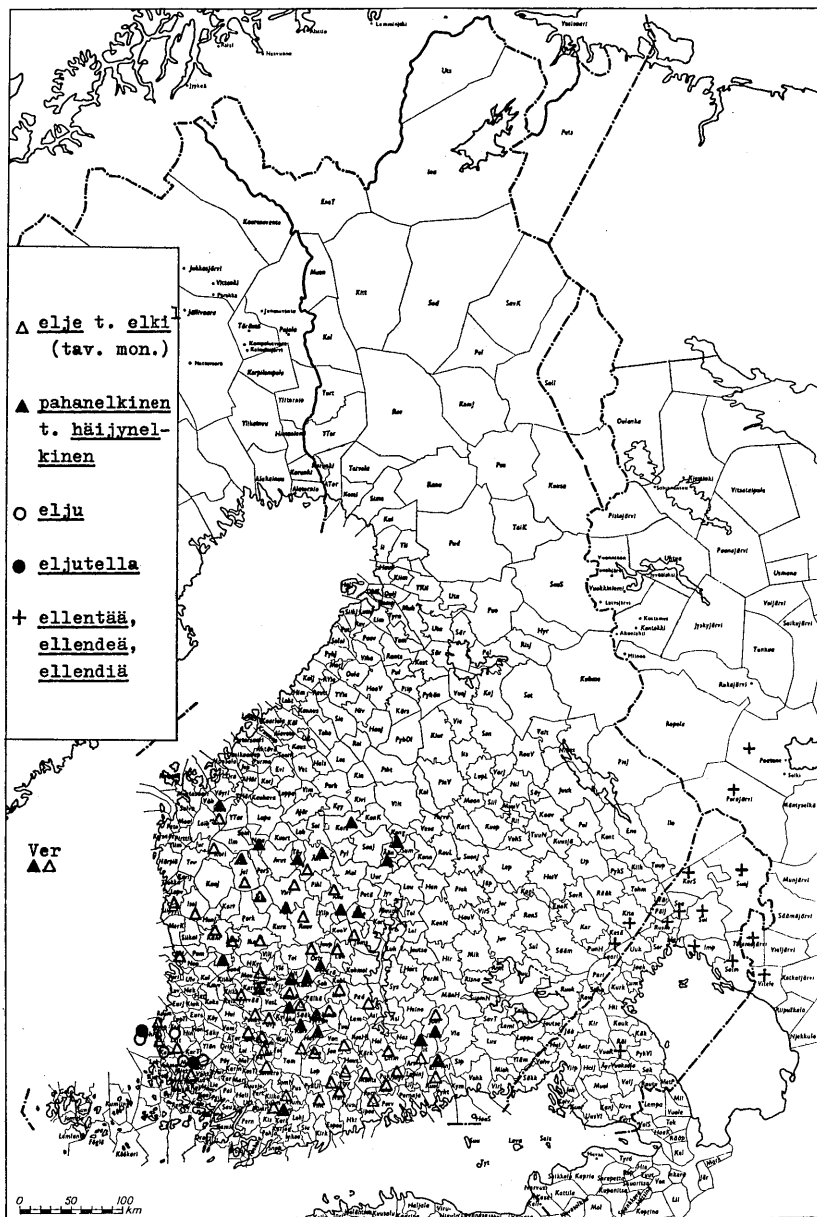
Seuraavat murre-esimerkit liittyvät hyvin läheisesti juuri esitettyihin, jopa niin, että tarkan rajan vetäminen niiden välille on mahdotonta. Tähän ryhmään valitut esimerkit kuitenkin pyrkivät osoittamaan murteiden tapaa sanoa jotakin ihmisen koko luonteesta. Sanan merkityksiä tässä tapauksessa ovat: 'erikoinen t. eriskummainen tapa t. tempu (vars. pahennusta herättävä) ; luonteelle ominainen piirre, oikku'. Esimm. "Kyl sil pojäl on niin pahat *elkeet* jo piänenä, et mitä isona ollenkaan onkan" (Num) ; "Pirun *elkeet* sill on ain kun Takalan katill" (Somero) ; "Hänellä ei o ollenkam miähen *elkeitä* (tapa, käytös)" (Oriv) ; "Surella on suren *elkeet* (pahat ajatukset)" (Tyrvää) ; "Isän tavat pojalla, äitin *eljet* tyttäreellä" (Harl) ; "Jo ny *elekeesä* otti ku rupes varastamaan" (Äht) ; "Kyllähän äiteensä *elekeh* taitaa (inhottavat tempu)" (Isoj) ; "Sillä pojall on niin huonoja *elekihijä*, isänsä *elekehet*" (Kuri).

Tarkasteltaessa *elje*- ja *elki*-sanojen käyttöä murteissa huomataan, että ne liittyvät jokseenkin aina henkilöön. Mainitut substantiivit ilmaisevat jo sinänsä yleensä negatiivista ilmiötä tai ominaisuutta, mutta usein käytetään vielä vahventavia sanoja: paha, kaikki, ilkeä tms. Esimerkeistä päätellen *elje* ja *elki* esiintyvät pääasiassa länsimurteissa. (Ks. karttaa.)

NS esittää *elje*-sanalle myös merkityksen 'ele', kuten edellä on mainittu. Käsitellyssä murreaineistossa on esiintynyt ainoastaan yksi vastaavanlainen tapaus. Tämä on Hausjärveltä peräisin oleva, tosin epävarma tieto, jonka mukaan *elkeet* merkitsee 'eleet, merkit': "Sill on semmoset *elekeet*" (Haus).

Tässä yhteydessä lienee aihetta tarkastella vähän laajemminkin suhdetta *elje* t. *elki* ~ *ele*, koska se omalta osaltaan valaisee juuri edellä esitettyä käytäntöä. Virittäjän palstoilla on aikoinaan käyty keskustelua siitä, kuuluvatko nämä sanat yhteen vai onko ne pidettävä toisistaan erillään.

"*Eleet* ja *elkeet* näkyvät helposti sekaantuvan", kirjoittaa E. A. TUNKELO (Vir. 1909 s. 139). Hän on kuitenkin sillä kannalla, että ne olisi yleiskielessä pidettävä erillään. Vastatessaan esitettyyn kysymykseen Tunkelo selvittelee *eleet* ~ *elkeet* -suhdetta uudelleen Virittäjässä v. 1912 (ss. 153—155). Hän antaa esimerkkejä kummankin käyttötavoista ja toteaa samalla, että varsinkaan murteissa ei rajan vetäminen näiden sanojen välille ole kovin helppoa. Monissa tapauksissa niiden käyttö on kyllä selvärajaista, mutta löytyy myös run-

¹ Kartassa mainittujen lisäksi on *elje-*, *elki-*sanasta osittain epävarmoja tietoja seuraavista pitäjistä, kustakin yksi: Harl Räi Sor Ilo RanS Puo RisJ.

saasti esimerkkejä, joissa eron tekeminen on vaikeaa. Tunkelo antaa joitakin murre-esimerkkejä, joissa *ele*-sanana merkitys on jokseenkin sama kuin 'elki'.

Sellaisia esimerkkejä voi murreaineistosta poimia enemmänkin. Seuraavassa esitettäköön muutamia Tunkelon mainitsemien lisäksi: "Kyllä tolla poijsaall om monellaisija *elleitä*" (Luo); "Sillä on pahat *eleet*" (Pad); "Ompas sillä *eleet* ja pelit ja kujeet" (Jäms); "Mikä nuaren kloppie *eleetä* (juonia, kujeita) tiätää, mitä ne kulloonkij jauhaa?" (Lapu); "Mullakin sellasija kloppijen *elehijä* oli, ei sunkaam flikkatenaavap pruukaas sellasta teherä (heitellä lingolla kiiviä)" (Nmo); "Saas nähä mikä tuosta pojasta tulee, silloin vähän semmoset huonot *eleet*" (Perh).

Näistäkin esimerkeistä ilmenee, että *ele*-sanaa käytetään murteissa melko yleisesti samassa merkityksessä kuin 'elje, elki'. Toisaalta taas *elje* t. *elki* voi esiintyä tarkoittamassa *ele*-sanaa. (Vrt. ed.) Kuitenkin jo RENVALL tekee eron näiden sanojen kesken, kuten Tunkelo vastauksessaan huomauttaa.

NS mainitsee *ele*-sanana (us. mon.) merkityksinä seuraavat: 'ruumiin eri osien, vars. käsien, kasvojen ja pään liikkeistä mielialan ilmaisijoina; psyk. ilmaisuliike' ja toiseksi: *eleillä, eleille* 'elossa, liikkeellä'. Sanakirjat siis tekevät selvän eron *eleet*- ja *elkeet*-sanojen kesken, mutta käytännössä kumpaakin ilmausta käytetään osittain toistensa merkitystehtävissä. Saattaa olla, kuten E. A. Tunkelo mainitsee: "Kuitenkin näyttää siltä, että 'eleiden' erikoistuminen tarkotamaan ruumiin eri osain ja elinten liikkeitä mielialain ilmeinä kuuluu etupäässä uuden kirjakielen itsetietoisiin täsmällistymispyrkimykseen." (Vir. 1912 s. 155.)

Johdoksia ja yhdyssanoja

Käsitellyssä murreaineistossa *eljellinen*-adjektiivi mainitaan vain Oulun pitäjistä, ja melko harvinainen on myös sen synonyymi *eljekäs*. Kumpikin merkitsee 'pahan tapainen, kurikas, juonikas'. Samoin jokseenkin harvinaisina tavataan murteissa adjektiivit *eljetön* ja *elkeetön* 'elkiä vailla oleva'. Tietoja on vain Saarijärveltä (*elekeetön*), Keuruulta (*äljetön*) ja Oulun pitäjistä (*eljetön*).

Adjektiivi *-elkinen* ei esiinny yksinään käytettynä, mutta sen avulla muodostetut yhdysadjektiivit sen sijaan ovat yleisiä sekä kirjakielissä että murteissa. Näin muodostettu adjektiivi on jokseenkin

aina *pahan-* t. *häijynelkinen*; ne esiintyvät kyllä myös erikseen kirjoitettuina. NS tyytyy tosin vain mainitsemaan nämä adjektiivit, ja niinpä seuraavat esimerkit ovatkin kaikki peräisin murteistamme. Levinneisyys murteissa käy selville kartasta. Esimm. ”Älä me vallan liki sitä hevosta, seo vähä *pahanelkine*” (Sääk); ”Ne molemmat herrat on nii *pahanelkisiä*” (Jaal); ”Se äit ol *paha elekine* eikä lastu kauvaks kannoltaa lennä” (Kars); ”Se on niin *pahanelekinen* vekara, nottei sitä viitti kattellakkaa” (Jal); ”Kyllä niit on tualla kirkonkyläs ollu *häijynelkisiä* jähkim miähijä” (Nmo); ”Kyllä tua tenava on *pahanelkinen*” (Töy).

Substantiivi *-elkisyys* esiintyy vain Ähtärin murre-esimerkissä: ”*Pahanelkisyysessään* tyäntivät veneen tuulen vietäväksi” (Äht). Todennäköistä kuitenkin on, että tämän tapainen käyttö on murteisakin huomattavan runsasta. Vastaava adjektiivihan on suhteellisen yleinen, ja substantiivikin esiintyy myös mm. vanhassa kirjakeleessä; vrt. ed.

Pahantapaista ihmistä tarkoittamassa käytetään murteissa myös substantiivia *elkimaakari*, esim. ”Se on aika *elkimaakari*” (Ren).

Vahvennusadverbina käytetty *elko* näyttää olevan perin harvinaisen. Tutkitussa murreaineistossa se esiintyi ainoastaan kerran: ”*Eleko elävältä* minas’ minut tappoa (leikill.)” (SaaJ). Tässäkin leikillisessä lauseessa *elko* saattaa osittain olla alkusoinnuttelun aiheuttama. Toisaalta *elko*-adverbi on kuitenkin hyvin ymmärrettävissä vastaavanlaisen, mutta nykyisin huomattavasti enemmän käytetyn *ilko*-adverbin vastineeksi.

elju johdoksineen

Sanojen *elje* ja *elki* synonyymina esiintyy suppealla alueella Turun ympäristössä murremuoto *elju*. Tätä käytetään varsinkin puhuttaessa jonkun omituisista tavoista, päähänpistoista tai itsepäisyydestä. Esimm. ”Sense paha *elju* (tark. etup. itsepäisyyttä) täyty otta pois” (Lait); ”Oi voi snu *eljujas*” (PyhM); ”Men pois paikkunnalt *elju-nes*” (PyhM). (Ks. karttaa.)

Melko harvinaisena tavataan adjektiivi *eljuinen*, jonka merkityksiä ovat: ’pahan tapainen, juonikas, kurikas’. Esimm. ”Se oo ni *eljune* (’pahan kurinen ihminen’ tai myös ’vikuri eläin’)” (PyhM); ”Se o nii *paheljune* ihmine, ei sen kans mielelläs vihohi men” (Kalan).

Elju-substantiivin johdos on myös verbi *eljutella* ’tehdä kiusaa, vastustella, oikutella’. Esimm. ”Juur ai se poja raat *eljuttele* (on

oikullinen)" (Myn); "Joltes lak *eljuttelemast* ni mä anna sul selkkä" (Myn); "Se oo semne et ai *eljuttele*" (PyhM); "Pakka aevottaisi vähä *eljuttelema*" (PyhM). (Ks. karttaa.)

Edellisestä johdetut substantiivit *eljutteleminen* ja *eljuttelija* näyttävät olevan harvinaisia. Edellinen mainitaan vain Mynämäeltä ja jälkimmäinen samoin ainoastaan kerran: "Siit tul semne *eljuttelia* (kiusallinen juonittelija, pahan oikkuinen kiusaaja)" (PyhM).

4. Lähisukukielten ja lapin edustus

Karjala-aunuksessa, lyydiläismurteissa ja vepsässä esiintyy sanoja, joiden ilmeisesti voi katsoa kuuluvan yhteen suomen *elki*-sanueen kanssa. Muissa lähisukukielissä ei tämän sanueen äänteellisiä vastineita liene, mutta sen sijaan lapin kielessä on verbi *älje*- 'muistaa, ymmärtää', joka kuulune tähän yhteyteen. Tässä esitettävät tiedot perustuvat ensi sijassa sanakirjaedustukseen.

Karjalan kielestä tunnetaan verbi *ellentää* l. *ellendeä* l. *ellendiä*, jonka merkityksiä ovat: 'ymmärtää, älytä, oivaltaa, huomata, aavistaa'. Esimm. "Kyllä mie *ellennän*" (Imp); "Mänebä tiijä, *ellenetäkö* Helsingin herrat neñjie karjalazie sanoi (= näitä karjalaisia sanoja)" (Sui); "*En ellendä* ni midä" (SuoJ); "Emokasta neuvoo, emoton *ellenti*" (KorS); "Toinemba sen *ellendää* vaik et sanois" (KorS); "Emäkästä kun neuvotaan, niin emätön *ellentäköön*" (Soa); "Minä katšo *ellendin*, hot' ei sidä sanonnuh" (Salm); "Mie *en ellendäd* ni midä" (Porajärvi). Joitakin yksinäisiä tietoja *ellentää*-verbistä on suomestakin (Räi Kesä Kite). (Ks. karttaa.)

Karjalan kielessä esiintyvät myös verbit *elgovuo* 'oppia, viisastua' ja *elgovuttoa* 'opettaa, viisastuttaa'. Esimerkit ovat Suojärveltä: "*Elgovui* roadamah. Lapsed mi eletäh (= iän karttuessa) se *elgovutah*."

Edellä esitettyihin verbeihin liittyvät läheisesti karjala-aunuksessa tavattavat substantiivit *ellendüs* 'oivallus', *ellendändä*, *ellendämine* ja *elgominen* 'ymmärtäminen' sekä *elgo*, *elgu* 'äly, järki, ymmärrys'. Suistamolaisessa itkuvirressä esiintyy substantiivi *elgoñe* 'mieliala, luonto': "ñüdü *elgozie*" 'semmoista mielialaa'. Esimm. "Hänen *elgomizien* täh ükskai en usko" (Säämäjärvi); "Sil on olluh täüz *elgo* peäs" (SuoJ); "Kell eluo, sill i *elguo*" (Säämäjärvi).

Karjala-aunuksessa esiintyvät adjektiivit *elgoñi*, *elgoñiñi*, *-elgoine*, *elgovuz*, *elgožu* ja *ellokaz* merkitsevät kaikki 'älykäs, ymmärtäväinen, järkevä, viisas'. POHJANVALO mainitsee Salmin murteen sanakirjas-

saan 'ymmärtäväisen' synonyymiksi: *ellettšy*. Esim. "Hot' meijjän brihattšu on vie pieñi vai kuitengi häi on ylen *ellettšy*." Suojärveltä taas on peräisin tieto, jonka mukaan *ellat'tšu* merkitsee 'älyniekkaa'. Samasta pitäjästä mainitaan vielä: *ellotoi* 'älytön' ja adv. *ellottomuten* 'koska oli *ellotoi*'. Esim. "*Ellottomutem* muga roadoi."

Tämän käsittelyn piiriin kuulunevat vielä karjalan verbit *elgiändyö* ja *elgavyö* 'kyllästyä', *elgäillä* 'iljeksyä' sekä *elgäitteä*, *elgävyttiä* ja *ellätä* 'kyllästyttää, inhottaa, etoa, ellottaa, tympeyttää'. Esimm. "Täz eloz terväh *elgiändyy*" (Salm); "*Elgävii* kalasüömiziz" (SuoJ); "Vähäizel *elgäiä*, ga ükskai pidi mennä sille (vanhalle vaimoksi)" (Säämäjärvi).

Lyydiläismurteissa esiintyy verbi *elgeda*, *elgettä*; prees. *el'gëndän*, *elgëndan* 'ymmärtää'. Esim. "Poig on vie ižan tagut, nuof, *ei elgënda* ñi mida (= Poika on vielä isän turvissa (takana), nuori, ei ymmärrä (elämästä) mitään)".⁴

Myös vepsässä on verbi *el'geta*, *el'gëndan*, joka merkitsee 'ymmärtää'. Lauri KETTUNEN mainitsee *elgëndan* 'saan aru, mõistan' ja lisäksi adjektiivin *öugotö* (< **elkëttöin*) 'kölvatu inimene'. Esimm. "*Ebad elgënda* 'nad ei saa aru'. Tšortteap kehe sä läksid' *öugotö* 'kurat teab kelle sarnane sinust sai, kölvatu'."⁵ *Öugotö* 'kelvoton, kunnoton' on etelävepsäläinen muoto. Pohjoisvepsässä sama adjektiivi on muodossa *elgetoi*, ja sen merkitys on lähinnä 'älytön'.

August AHLQVIST mainitsee sanat *elgeitelob*, *elgensöitab* 'känna ekel t. vämjelse; iletää' ja *elgetöin* 'oförständig, dum'.⁶

Y. H. TOIVONEN yhdistää *elki*-sanueeseen myös lapin verbin *älje*-muistaa, ymmärtää', jonka hän arvelee lainautuneen sinne karjala-aunuksesta.⁷

5. Teorioita *elki*-sanueen etymologiasta ja merkityksenkehityksestä

Ilmeistä on, että *elki*-sanue ei kuulu alkuaan omaperäiseen sanastoomme. Sukukielissämme *elki*-sanue näyttää rajoittuvan ainoastaan

⁴ Juho Kujola, Lyydiläismurteiden sanakirja. Helsinki 1944.

⁵ Lauri Kettunen, Lõunavepsa häälik-ajalugu I—II. Tartu 1922. I ss. 7, 41, 43, 53; II ss. 4, 16.

⁶ August Ahlqvist, Anteckningar i nordtschudiskan; Acta Societatis scientiarum Fennicae. Tomus VI. Helsinki 1861. S. 82.

⁷ Suomen kielen etymologinen sanakirja (SKES) I. Helsinki 1955.

itämerensuomalaisiin kieliin, lähinnä karjala-aunukseen ja vepsään, kuten edellä on esitetty.

Jalo KALIMA on selittänyt *elki*-sanueen balttilaisperäiseksi, vrt. liett. *elgesys*, gen. *ēļgesio* 'käytös' (Benehmen, Betragen, Aufführung), *elgimasis* 'käytös, menettely' (Benehmen, Verhalten) ja *ēļg-tis* 'käyttäytyä' (sich benehmen, sich betragen, sich aufführen). KALIMAN mielestä lainanantajamuotona on ollut jokin liett. *ēļgtis*-verbin johdos. *Elki* vastaa hänen mukaansa tarkoin kantasanaa *elg*. Hän arvelee myös, että *ele*, *eleet* saattaisi olla sekaantuma, johon *elki* on vaikuttanut, mutta jättää asian kuitenkin ratkaisematta.⁸

Siihen käsitykseen, että *elki* on balttilaisperäinen, näyttää, tosin epävarmasti, yhtyvän myös Y. H. TOIVONEN⁹, samoin Lauri HAKULINEN.¹⁰

T. E. KARSTEN on kahdessakin teoksessaan, "Germanisch-finnische Lehnwortstudien" ja "Finnar och germaner I", käsitellyt *elki*- ja *ilkeä*-sanueiden etymologiaa. Näissä tutkimuksissaan hän seikkaperäisten vertailujen avulla tahtoo osoittaa, että *elki*- ja *ilkeä*- t. *ilkiä*-sanueet kuuluvat läheisesti yhteen ja ovat germaanista alkuperää. KARSTENIN esittämän etymologian mukaan suomen *elki*: *eljen*, *elkiä* ja *ilkeä*, *ilkiä*, *iljetä*: *ilkenen* sekä viron *ilge* ja *ilgema* kuuluvat etymologisesti yhteen, kun taas esim. vepsän *elgendan* ja *elgetõin* olisi pidettävä näistä erillään. KARSTEN on sitä mieltä, että nämä sanueet ovat johdettavissa muinaisgermaanisesta **elhia*- (l. **elgia*-)muodosta (vielä varhaisempi muoto olisi **elχia*), joka on pohjana mm. muinais-skandinavian *illr*-sanassa 'omoralisk, syndig; fientlig, ond, skadlig; oangenäm; dålig, av ringa värde; svår; knapp, sparsam' ja muinais-ruotsin adverbissa *illa* (= isl. *illa*) 'på ett sätt som vållar obehag, skada, svårligen, illa, på orätt sätt'. Hän esittää edelleen, että mgerm. **elhia*-vartalosta olisi kehittynyt muinaisyläsaksan *ilgi* 'fames', ja todennäköisesti samaan yhteyteen kuuluisivat vielä liettuan *ilkti* 'hungern', *alūči* 'fames' sekä iirin *elc*, *olc* (**elkos*, **olkos*) 'schlecht'. Tässä olisi siis osoitettavissa merkityksenkehitys: 'Hunger' —

⁸ Jalo Kalima, Itämerensuomalaisten kielten balttilaiset lainasanat. Helsinki 1936. Ss. 2, 55, 68, 84—85, 92—93.

⁹ SKES.

¹⁰ Lauri Hakulinen, Suomen kielen rakenne ja kehitys. Toinen korjattu painos. Keuruu 1961. S. 324.

'schlecht', jota KARSTEN vielä vertaa erääseen kreikan kielen vastaavaan edustukseen.¹¹

Björn COLLINDER käsittelee myös näiden sanueiden etymologiaa teoksessaan "Die urgermanischen Lehnwörter im Finnischen". Hän lähtee Karstenin teorian pohjalta ja näyttää osittain yhtyvän siihen. Hän ei kuitenkaan hyväksy edellä esitettyä Karstenin teorian kehitystä kokonaisuudessaan, vaan esittää eriäviä mielipiteitä mm. merkityksenkehityksestä. Lopuksi COLLINDER asettaakin kyseenalaiseksi, kuuluvatko toisaalta suomen *elkeä*, *elki* ja *elje*, toisaalta *ilkeä* ollenkaan etymologisesti yhteen. Hän pitää mahdollisena sitä, että *elki*, *elje* (*elkeä*) kuuluisivat yhteen *ele*, *eleet* -sanana kanssa, jota hän taas pitää *elää*-verbistä johtuneena verbaalisubstantiivina.¹²

Suomen *elki*-sanueen etymologiaan viittaavat myös esim. Elof HELLIQUIST (Svensk etymologisk ordbok I, 1939, s. 402), Ferdinand HOLTHAUSEN (Vergleichendes und Etymologisches Wörterbuch des Altwestnordischen, 1948, s. 142) ja Jan DE VRIES (Altnordisches etymologisches Wörterbuch, 1961, s. 285), mutta kaikki nämä viittaukset yhtyvät lähinnä Karstenin teoriaan eivätkä tarjota mitään olennaisesti uutta.

Mainita ehkä kannattaa vielä Nikolai ANDERSSONIN esittämä teoria, jonka mukaan suomen *iljetä* (myös: *ilkeä*, *ilkiä*, *elkeä*) kuuluisi yhteen mm. sanojen *juljeta*, *tylkeä*, *jylkeä* ja edelleen *nulja*, *nilja*, *jälä*; *ilja*, *iljä*; *näljä* kanssa ja kuuluisi näin ollen vanhaan omaperäiseen sanastoomme.¹³ Tämä teoria ei kuitenkaan liene saanut kannatusta.

Suomen kielen *elki*-sanueen etymologiasta on siis olemassa lähinnä kaksi perusteltua teoriaa. Toisen mukaan *elki* on balttilaisperäinen, toisen mukaan se liittyy läheisesti *ilkeä*-sanueeseen ja on germaaninen lainasana.

Elki- ja *ilkeä*-sanueet ovat epäilemättä monin tavoin toisilleen läheiset. Tämän rinnakkaisuuden ei kuitenkaan välttämättä tarvitse

¹¹ T. E. Karsten, Germanisch-finnische Lehnwortstudien. Helsinki 1915. Ss. 79—80, 144, 194, 241; Finnar och germaner I. Helsinki 1943. S. 79.

¹² Björn Collinder, Die urgermanischen Lehnwörter im Finnischen. Uppsala 1932. Ss. 67, 187—188.

¹³ Nikolai Andersson, Wandlungen der anlautenden dentalen Spirans im Ostjakischen; Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de St.-Pétersbourg 7 40 2. St.-Pétersbourg 1893. Ss. 128, 220.

merkitä sitä, että kummankin sanueen alkuperä olisi yhteinen. Niinpä edellä käsitellyn aineiston perusteella voinee ilmeisesti pitää mahdollisena sitä, että *elki-sanue* ainakin pääasiassa on balttilaisperäinen ja sen etymologisena lähtömuotona on jokin liettuan *ēlgtis* 'käyttäytyä' verbin johdos. Sanueen merkityksenkehityksen selittäminen ei nähtävästi tuottane ylivoimaisia vaikeuksia. Tällöin on vain ajateltava, että *elki-sanueen* merkitys on vähitellen kehittynyt negatiiviseksi, mikä sinänsä ei kielessä ole outo ilmiö.

Karjala-aunuksen ja vepsän 'ymmärtämistä' merkitsevät verbit (*ellentää, ellendeä, ellendiä* ja *elgeta*) ja näihin läheisesti liittyvät ilmaukset voidaan selittää liettuan *ēlgtis* 'käyttäytyä' verbin pohjalta. Karjalan verbit *elgiändyö, elgävyö* 'kyllästyä', *elgäillä* 'iljeksyä' ja *elgäitteä, elgävyttiä, ellätä* 'kyllästyttää, inhottaa, etoa, ellottaa' sekä adjektiivi *ellotoi* 'älytön' ja adverbili *ellottomuten* 'älyttömästi' ynnä vepsän *elgetoi* 'älytön', etelävepsän *öugotö* 'kunnoton, kelvoton' ja *elgetelob, elgensöitab* 'iljettää, inhottaa' ovat tuskin erotettavissa *elki-sanueesta*, ja niinpä näidenkin voinee katsoa tukevan sitä selitystä, että sanueen merkitys on vähitellen muuttunut negatiiviseksi. Tässä yhteydessä on mainittava myös suomen *elloa, ellottaa, ellottaa* ja *ellotella*, jotka merkitsevät jokseenkin samaa kuin juuri esitetyt karjalan ja vepsän verbit. Nämä jonkin vastenmielisen aiheuttaman pahan olon tunnetta kuvaavat ('oksettaa, etoa, inhottaa, tympäistä') verbit ovat kielessämme lähinnä itämurteiden sanoja. Ne tuntuvat deskriptiivisiltä (vrt. *ällöttää*), eikä niitä voitane etymologisesti yhdistää *elki-sanueeseen*.

Elki-sanueen merkityksenkehitys ei ole suoraviivainen eikä irrallinen ilmiö, vaan epäilemättä *ilkeä-sanue* on siihen huomattavasti vaikuttanut; vaikutusta on yhtä ilmeisesti tapahtunut myös päinvastaiseen suuntaan. Vrt. sellaisia rinnakkaisuuksia kuin *elkeä, elkiä* ~ *ilkeä, ilkiä*; *pahan-* t. *hääjynelkinen* ~ *pahan-* t. *hääjynilkinen*; *-elkisyys* ~ *-ilkisyys*; *elkivalta* ~ *ilkivalta* jne. Sanueiden merkitysten rinnakkaisuuden ei kuitenkaan välttämättä tarvitse ajatella todistavan niiden yhteistä alkuperää. Pikemminkin saattaa ajatella, että suomen kielessä merkityksiltään jo ennestäänkin toisilleen läheiset sanueet ovat kehittyneet yhä rinnakkaisemmiksi. Samalla kuitenkin uudempi germaanista alkuperää oleva *ilkeä-sanue* on vallannut alaa, kun taas vanhemman balttilaisperäisen *elki-sanueen* käyttöalue on supistunut. *Elki-sanue* esiintyy nykyisin etupäässä länsi-Suomessa,

ilkeä-sanue puolestaan koko maassa. Mahdotonta ei liene myöskään ajatella, että *ilkeä*-sanue olisi läntisissä sukukielissämme (viro, vätja, liivi) sulattanut itseensä näissä mahdollisesti esiintyneen balttilais-peräisen *elki*-sanueen, joka itäisissä, karjala-aunuksessa ja vepsässä, vielä on säilynyt.

AIMO HAKANEN: *The 'elki' word group in Finnish*

The *elki* word group in Finnish, which is rare in modern literary usage, is negative of its nature: i.e. words and phrases belonging to it describe something bad, or something having an unpleasant property, or an unpleasant action. The nouns that occur most frequently are *elje* and *elki* (usually plural *elkeet*, *eljet*) meaning 'bad habit or intention or deed', 'trick', 'practical joke', 'sharp practice', 'low trick', 'special habit (esp. stirring up scandal)', 'characteristic', 'caprice' and the adjectives *pahanellinen* and *häijynellinen* — 'naughty', 'malicious', 'mischievous'.

Examples of the *elki* group are found rather frequently in literary Finnish from Agricola onwards. These are the noun *elki* and the compound *elkivalta* — 'evil', 'maliciousness', 'wickedness' and their derivatives.

The adjective *elkiä* is rather rare, but on the other hand its near-synonyms *pahanellinen*, *häijynellinen* and *sen eläinen* are found frequently and sometimes mean 'of this kind', 'to that effect', 'such'. Of its general nature, the *elki* group in old literary Finnish is negative.

Information available in dictionaries is of relatively recent date, the earliest being in Juslenius' dictionary (1745).

Expressions belonging to the *elki* group are rather widely used in the western dialects of Finland — the most frequent forms being *elje* and *elki* (usually *elkeet*, *eljet*) and derivatives thereof.

Meaning is substantially the same as in literary usage, perhaps a little less restricted.

In some districts of Varsinais-Suomi the dialect word *elju* (usually plural *eljut*) is found, meaning 'bad habit', 'trick', 'practical joke', 'caprice'; *elje*, *elki* and its derivatives *eljuinen* — 'ragging', 'trouble-making', *eljutella* — 'to tease, to be capricious', *eljuttelija* — 'a schemer' and *eljutteleminen* — 'mischief-making', 'maliciousness'.

In related languages the *elki* group seems to be limited to Karelian-Olonets and Veps. It is true that in Lappish there exists also the verb *älje* — 'to remember', 'to understand' but this is probably a loan from Karelian-Olonets.

There are really two established theories about the etymology of the *elki* group in Finnish. Jalo Kalima thinks that it is of Baltic origin — the original form being the Lithuanian verb *elgtis* meaning 'to behave'. According to T. E. Karsten *elki* is closely related to *ilkeä* 'evil', 'bad', 'wicked' and is of Germanic origin (<<Old Germanic **elhia*-, **elgia*- < **elχia*).

It is of course evident that the *elki* and *ilkeä* groups in Finnish are in many

ways close to one another, but this proximity does not necessarily mean that the two groups have the same etymology. The material studied would seem to support the view that the *elki* group is of Baltic origin and that its meaning has gradually become more negative.

In part this development has certainly been influenced by the *ilkeä* group, of western origin and negative by nature, which as a later arrival has gained ground, while the use of the older *elki* group of Baltic origin has dwindled.